

РЕЦЕНЗИЯ

От: доц. д-р Зорница Димова Стоянова

УНСС, катедра „Икономика на природните ресурси“

Научна специалност „Икономика и управление (Аграрен мениджмънт)“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
по докторска програма „Икономика и управление (селско стопанство)“

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита
на дисертационния труд съгласно Заповед № РД-16-548 от 25.06.2020 на Ректора на АУ –
Пловдив

Автор на дисертационния труд: ЕРБЛИНА РАХИМ ПИРА

Тема на дисертационния труд: ИКОНОМИЧЕСКИЯТ РАСТЕЖ КАТО ФАКТОР ЗА
УСТОЙЧИВО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ - НА ПРИМЕРА НА РЕПУБЛИКА
КОСОВО

I. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита по реда на Закона за
развитие на академичния състав в Република България от катедра „Икономика“ при АУ -
Пловдив. В съдържателно отношение, той се състои от въведение и изложение в четири
глави.

Разработката е в обем от 165 стандартни страници и отговаря на изискванията за
такъв тип научно изследване. Съдържанието на разработката е балансирано и отделните
глави са с размер, който позволява да се реализират задачите, поставени в дисертационния
труд. Това дава възможност на докторант Пира да разкрие вижданията и идеите си.

Литературната справка е богата и съдържа източници на латиница. В разработката
е направен задълбочен преглед на съществуващата литература и представените в нея
авторови мнения, като ясно се откроява становището на Ерблина Пира по представената
тематика, свързана с икономическият растеж като фактор за устойчиво икономическо
развитие. Подходът, който е предприет от авторката на дисертационния труд е умерено
критичен, което ѝ позволява да представи собствените си възгледи.

Разработката е богата на илюстративен материал, който визуализира
осъществените анализи. В дисертационния труд са включени 40 таблици и 22 фигури.

Добро впечатление правят фигурите за представяне на осъществените PEST и SWOT анализ. Аналитичната част на дисертацията също е подпътена с достатъчно фигури, доказващи направените статистически анализи и представените резултати от качественото изследване.

Дисертационният труд притежава научен стил и е написан на висок икономически език. Не се откриват наличие на отклонения, повторения или противоречия.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

Основната цел на дисертационния труд е, че променливите, изследвани в разработката, оказват влияние върху икономическия растеж, който създава условия за устойчиво икономическо развитие. Тя е декомпозирана в няколко подцели, а именно да се проучи: 1) връзката между растежа и икономическото развитие; 2) връзката между изследваните променливи и икономическия растеж; 3) влиянието на икономически индикатори като ПЧИ, безработица, търговски баланс и др. върху икономическия растеж; 4) влиянието на социалните фактори като бедност и образование върху икономическия растеж; 5) влиянието на факторите на околната среда (CO_2 , бизнес) върху икономическия растеж 6) проблемите, произтичащи от изследваните фактори и създаването на цялостен климат, благоприятен за по-бърз и по-висок икономически растеж.

За постигането на посочената цел, в дисертацията логично са определени следните изследователски хипотези, които следва да бъдат потвърдени или отхвърлени:

- ✓ Преките чуждестранни инвестиции са положително свързани с икономическия растеж.
- ✓ Безработицата е в отрицателна зависимост с икономическия растеж.
- ✓ Бедността е отрицателно свързана с икономическия растеж.
- ✓ Нивото на образование е положително свързано с икономическия растеж.
- ✓ Бизнес средата е положително свързана с икономическия растеж.
- ✓ CO_2 е отрицателно свързан с икономическия растеж.
- ✓ Търговският баланс е в положителна връзка с икономическия растеж.
- ✓ Селското стопанство е в положителна връзка с икономическия растеж.

Основното съдържание на дисертацията е изложено в четири глави. В първа глава е направен теоретичен преглед на теориите на растежа, трите стълба на устойчивото развитие и тяхната взаимовръзка. Логично е включена част, касаеща устойчивото

икономическо развитие чрез продължителен икономически растеж, както и значението на икономическата устойчивост и историята на растежа на Косово. В тази част на разработката е представена и характеристиката на макроикономическите параметри на Косово, като е поставен акцент върху БВП, публичния дълг, търговския обмен и паричните преводи.

Втора глава представя методологичната рамка на изследването и използвания методически инструментариум. В разработката се използват количествени и качествени методи за изследване. От количествените методи се използва корелационен анализ. За целите на приложените количествени методи и разработването на необходимите анализи се използват данни за променливи като инвестиции, заетост, образование, бедност, CO₂, бизнес среда, търговски баланс и др. Използваните качествени методи за анализ на влиянието на различни фактори върху икономическия растеж в Косово са стратегическите анализи – PEST и SWOT. Положително може да бъдат оценени определените изследователски въпроси, които служат за осъществяването на двата качествни анализа, както и аргументацията на докторант Пира за използването на тези качествени анализи за целите на разработката.

Трета глава на дисертационния труд представя резултатите от емпиричното изследването, като много добро впечатление прави осъществените анализи на БВП, преките чуждестранни инвестиции, относителния дял на безработните, бедността, изразена като дневна консумация на един жител, бизнес-средата, количествата въглероден диоксид, индикатори, свързани със селското стопанство като обработваема земя, площ и добиви на отглеждани култури и др. На базата на анализа на различните показатели се достига до осъществяване на линейна регресия за изразяване на коефициентите на взаимозависимост между независимите променливи и икономическото развитие. В тази глава на разработката висока оценка заслужават осъществените PEST и SWOT анализи, като чрез тях се идентифицират факторите на външната среда, които имат съществено влияние върху икономическия растеж в Косово, както и силните и слаби страни, възможностите и заплахите на средата.

Четвърта глава включва заключение и препоръки за постигане на устойчиво икономическо развитие. Някои от направленията са насочени към: привличане на качествени ПЧИ в Косово, намаляване на безработицата и бедността. Специално

внимание е отделено и на предложения, насочени към подобряване на показателите в селското стопанство на страната. Група препоръки, дадени от докторантката са посветени на подобряването на образоването в Косово и бизнес климата.

Основните източници на данни за целите на анализа са Световна банка, Международният валутен фонд, Организацията за икономическо сътрудничество и развитие, Международната банка за възстановяване и развитие, Агенцията за статистика на Косово, Централната банка, Министерството на финансите и Агенцията за запити на околната среда.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

В дисертацията могат да се очертаят следните научни и научно-приложни приноси:

- ✓ Обогатени са теоретичните основи на теориите на растежа и устойчивото икономическо развитие чрез икономически растеж.
- ✓ Разработена е методика за изследване на икономическия растеж като фактор за постигане на устойчиво икономическо развитие.
- ✓ Представен е детайлен динамичен анализ на факторите, оказващи влияние върху икономическото развитие.
- ✓ Идентифицирани са стратегическите фактори, които оказват влияние на постигането на устойчиво икономическо развитие.
- ✓ Разработени са практико-приложни направления за постигане на устойчиво икономическо развитие чрез привличане на ПЧИ, намаляване на безработицата и бедността, подобряване на образоването, бизнес климата и др.

IV. Оценка на публикациите по дисертацията

Ерблина Пира е приложила доказателствен материал за отзук на изследването си в специализираната литература. Тя представя три статии в следните списания: Balkan Journal of Interdisciplinary Research, Knowledge International Journal и International Journal of Sciences: Basic and Applied Research. Те са пряко свързани с тематиката на дисертационния труд и отразяват основни части от него, като публикациите са в периода 2018-2019 година. Всички публикации са самостоятелни.

V. Оценка на автореферата

Авторефератът коректно отразява съдържанието на дисертационния труд, като съдържа необходимата логическа последователност. В него са включени общата

характеристика на разработката, структурата и съдържанието и кратко изложение на дисертационния труд, публикациите по темата на дисертацията.

Текстовете на други автори, които са използвани в разработката са коректно цитирани. Подписаната от докторантката декларация за оригиналност гарантира, че представената разработка е авторова и с оригинален характер.

VI. Въпроси по дисертационния труд.

Към докторантката имам следния въпрос:

- ✓ На какво се дължи факта, че по-голяма част от анализираните показатели са определени като „Слабост“ в матрицата на SWOT анализа ?

Към докторантката имам препоръка в бъдеще да разшири и обогати осъществения PEST анализ като включи и други стратегически фактори на средата и го трансформира в PESTEL анализ.

VII. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение.

Дисертационният труд на Ербилина Рахим Пира представлява самостоятелно изследване на актуален проблем, разработен задълбочено и съдържащ всички необходими приноси за изисканата степен. Докторант Пира показва задълбочени знания в изследваната от нея област, както и възможности за осъществяване на самостоятелно изследване на актуален икономически проблем. Дисертационният труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и на правилника за организацията и провеждането на конкурси за придобиване на научна степен и за заемане на академични длъжности в АУ – Пловдив.

На основа на гореизложеното, оценявам положително разработката и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да вземат решение за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по докторска програма “Икономика и управление (селско стопанство)” на Ербилина Рахим Пира.

София

27.07.2020

Изготвил рецензия:

/доц. д-р Зорница Стоянова/